

Obnova vnějšího pláště kostela sv. Václava ve Veliši

Klára Švábová

Kostel sv. Václava ve Veliši stojí na uměle vytvořené terase – nad úrovní terénu návsi – v prostoru bývalého hřbitova obehnaného vysokou ohradní zdí. Součástí areálu jsou také dvě samostatně stojící kaple umístěné po stranách přístupové schodišťové rampy se sochařskou galerií.

Kostel sv. Václava je řešen jako jednoduchá neorientovaná stavba s věží ve středu průčelí opatřené sochařskou výzdobou a vysokou atikou a uzavřená půlkruhovým presbytářem, k němuž po stranách přiléhají přístavky sakristií. Nad presbytářem se nachází drobný sanktusník.

Vznik kostela spadá do let 1747–1752 a autorem návrhu je Anselmo Lurago. Stavba nahradila starší, původem středověký kostel, který stával v místě dnešního přístupového schodiště se sochařskou výzdobou a kaplemi. Výstavba kostela si vyžádala rozsáhlé terénní úpravy spočívající v navázení materiálu pro vytvoření terasy se hřbitovem, tvořící podnož kostela, s částečným využitím prostoru pod kostelem původním. Na hřbitově se původně nacházely čtyři kaple, ale dvě z nich zanikly pravděpodobně po požáru v roce 1835, při kterém došlo také k poškození střechy (šindelové krytiny a krovu) a výmalby stropu kostela.

Kromě menších oprav se kostel dodnes dochoval v téměř nezměněné podobě a spolu s dalšími původními prvky a detaily nacházejícími se v areálu představuje hodnotný barokní celek. Pozoruhodný je rovněž iluzivně komponovaný vstup, který díky umístění a řešení sochařské výzdoby podél nástupní rampy s průčelím kostela v pozadí zvyšuje architektonický účín místa. Celkově lze objekt kostela sv. Václava s přilehlým okolím považovat za velice kvalitní, ucelené dílo, jež si zaslouží pozornost.

Obr. 1. Kostel sv. Václava po opravě průčelí, kaplí a ohradní zdi, foto: Petra Machová, 2014

Obr. 2. Kostel sv. Václava, stav v roce 2016, foto: Klára Švábová

Komplexní obnova památky byla zahájena v roce 2003 a s krátkým přerušením trvala až do roku 2022.

V první fázi oprav byla pozornost věnována střešnímu plášti kostela, poté následovala věž (2007–2008) a v roce 2009 atika v průčelí s dekorativními vázami.

Mezi lety 2010–2012 byly opraveny horní dvě třetiny fasády jižního průčelí a restaurovány kamenné prvky a sochařská výzdoba. Spodní partie tohoto průčelí byly dále opravovány v roce 2013. V průběhu roku 2014 došlo na obnovu obou márníčních kaplí v areálu kostela, včetně malířské a sochařské výzdoby, ohradní zdi a přístupového schodiště se sochařskou výzdobou. V rozmezí let 2016–2022 probíhaly práce na obnovení zbývajících pláště kostela zahrnujících také střechy bočních sakristií.

Nejprve byla vyměněna dožívající střešní krytina, poté se přistoupilo k opravě fasády věže, atiky, fasády hlavního průčelí a restaurování sochařské výzdoby. Obnova dalších fasád objektu byla dokončena v roce 2022.

Před zahájením prací byly omítky kostela v havarijním stavu a jejich zbytky, dochované pouze torzálně, se v rozměrných krátech uvolňovaly od podkladu. Špatný stav omítek na bočních fasádách a jejich nízký stupeň dochování znesnadnil zpočátku obnovu architektonické výzdoby, která zahrnuje kromě profilovaných říms, šambrán a pilastrů také pásy, výzdobné prvky završující šambrány oken, střapce ve tvaru zvonků s volutkami svěšené z čabrak, trojúhelné zvonky pod římsami apod. Naštěstí to, co nebylo dochováno na jednom průčelí, bylo v torzálním stavu nalezeno na průčelí druhém a naopak, takže nakonec bylo možné výzdobný aparát věrně rekonstruovat. Římsy byly prováděcí firmou podrobně zaměřeny a dle šablon postupně vytaženy v původní profilaci.

Obr. 3. Kostel sv. Václava po obnově, foto: Klára Šváblová, 2021

Pro usnadnění identifikace ploch původních historických omítek při budoucích rekonstrukcích nebo dalším zkoumání se při obnově omítek postupovalo tak, že před každou etapou byly do výkresu zakresleny omítky, u kterých se předpokládalo jejich zachování. Po provedení nových omítek byl tento výkres aktualizován podle skutečného stavu dochování. Omítky byly připravovány přímo na stavbě a kvůli udržení stejné barevnosti fasád se při každé etapě znovu prováděly vzorky barevnosti. Jako problematické se ukázalo sladění barevnosti u fasády průčelí, která byla rekonstruována s větším časovým odstupem a odlišnou technologií, takže barevnost nátěrů zde již byla ovlivněna působením povětrnostních vlivů a stárnutím. Na této fasádě se již také začínají projevovat první poruchy omítek způsobené pravděpodobně právě užitou technologií.

Spolu s fasádami kostela prošly restaurováním také kamenné prvky. Rovněž byly opraveny krovy a střechy sakristií připojených po stranách ke kostelu a obnoveny jejich fasády a kamenné prvky. Tím byla dokončena obnova vnějšího pláště kostela a celého areálu.

Kostel sv. Václava ve Veliši, stejně jako další objekty, které se v jeho areálu nacházejí, byly před započatím prací v neutěšeném stavebně technickém stavu. Postupně se však podařilo jednotlivé stavby opravit a navrátit tak tomuto pozoruhodnému pozdně baroknímu areálu jeho zašlý lesk. Obnovu, a především restaurování, by si však zasloužil také bohatě zdobený interiér s množstvím původních prvků a detailů.